

**ГАДААДЫН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАГЧИД, БИЗНЕС ЭРХЛЭГЧДЭД ОЛГОЖ БУЙ
ВИЗИЙН ГОРИМ, НӨХЦӨЛ, ТААТАЙ БОЛОМЖ, ЗАРИМ ОРНЫ ТУРШЛАГА**
(Мэдээлэл лавлагаа)

Р.Хатанбаатар, Д.Живгаагүнсэл

АГУУЛГА

Удиртгал

Гадаадын хөрөнгө оруулагчид, бизнес эрхлэгчдэд олгож буй визийн горим, нөхцөл, таатай боломж зарим орны туршлага

- Монгол Улс
- АНУ
- БНКазУ

УДИРТГАЛ

Судалгааны зорилго: Судалгааны гол зорилго нь манай улсаас гадаадын хөрөнгө оруулагчид, бизнес эрхлэгчдэд олгож буй визийн горим, дэглэмийг дэлхийн зарим орны сайн туршлагатай харьцуулан судалж, түүнийг илүү уян хатан, тааламжтай болгох боломжуудыг тодорхойлоход оршино.

Судалгааны үр дүн

Дэлхийн улс орнууд гадаадын хөрөнгө оруулагч, бизнес эрхлэгчдийг өөртөө татах, тэднийг өөрийн нутаг дэвсгэрт бизнесийн үйл ажиллагаа явуулах боломжийг бүрдүүлж, нэвтрэх зөвшөөрөл, оршин суух зөвшөөрлийг олгож ирсэн байна.

Манай улсын хувьд “Т” ангиллын визийг гадаадын хөрөнгө оруулагч болон гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж, түүний салбар, төлөөлөгчийн газарт ажиллах удирдах албан тушаалтанд гадаадын иргэний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага олгож байна.

Ингэхдээ хөрөнгө оруулалтын хэмжээ, хөрөнгө оруулалт орсон дансны хуулга зэргийг харгалзан үздэг ч хөрөнгө оруулалт үнэн бодитой орсон эсэх, үйл ажиллагааны хэвийн байдал, хөрөнгө оруулалтын үр ашиг зэргийг төдийлөн тооцож шалгадаггүйгээс, мөн гадаад хөрөнгө оруулалт гэж үзэх доод хэмжээ хэт доогуур байгаа тул улс орны эдийн засгийн хөгжилд нэмэр болохуйц томоохон хөрөнгө оруулалтаас илүүтэй гадаадын иргэд өөрсдийн амин зуулгыг залгуулах төдийхөн жижигхэн хоолны газрууд, үсчин, гоо сайхны газрууд хэт олноороо байгуулагдах, хөдөлмөр эрхлэгч гадаадын иргэд ажлын байрны төлбөрөөс зайлсхийж, хөрөнгө оруулагч болж орж ирэх нөхцөл болж байна.

Мөн гадаадын хөрөнгө оруулагчдын хөрөнгө оруулалтын мөнгөн сангийн эх үүсвэрийг нарийн нягталдаггүй тул хууль бус мөнгө угаагдахгүй гэх баталгаа үгүй байна. Мөн тухайн хөрөнгө оруулагчийн өөрийнх нь үл хөдлөх хөрөнгөөс үүссэн, бизнесийн үйл ажиллагаанаас үүссэн гэх, эсвэл ердөө баталгаагүй зээл гэж мэдэх ч шалгуур байхгүй байгаа нь дээрх нөхцөл байдлууд үүсэх боломжийг бүрдүүлж байна гэж үзэж болохоор байна.

АНУ-ын хувьд бизнесийн ба хөрөнгө оруулагчийн визийг E2 ангиллаар олгодог. Энэ нь дотроо бизнесийн, хөрөнгө оруулагчийн, хөрөнгө оруулагчийн гэр бүл ба хүүхэд, хөрөнгө оруулагчийн удирдах албан хаагчийн, тусгай нарийн мэргэжилтний гэх зэрэг төрлүүдтэй байна. Эдгээр нь тус бүрдээ тавигдах шаардлагуудтай байна.

Шаардлагууд нь хөрөнгө оруулалт үнэн бодитой, хөрөнгийн эх үүсвэр нь хууль ёсны, АНУ-ын эдийн засагт дорвитой хөрөнгө оруулалт болох эсэх, улс үндэстний аюулгүй байдалд нөлөөлөхгүй байх зэргээр олон талаас нь нягтлан үздэг байна.

Ингээд нэгэнт олгосон бол тухайн визийн ангиллынхаа хүрээнд маш таатай нөхцөлүүдийг эдлэх боломжтой. Тэгэхээр визийн уян хатан, таатай нөхцөл бүхий байна гэдэгт шалгуур, шаардлагуудгүй, хяналтгүй байна гэсэн утга биш юм. Харин тодорхой нарийн шалгуураар олгосон визийн ангиллаар цаашид үр ашгаа өгөх хэрэгтэй хөрөнгө оруулагчийг оруулахад гол ач холбогдол нь оршдог байна.

Казахстан улсын хувьд хөрөнгө оруулагч, бизнес эрхлэгчдэд виз олгохдоо «хөрөнгө оруулагч» хэмээх ангиллын визийг олон дахин орж, гарах эрхтэйгээр хоёроос гурван жил хүртэлх хугацаагаар олгодог. Энэ нь гадаадын хөрөнгө оруулагчдыг Казахстан улс уруу чөлөөтэй нэвтрэх нөхцөлийг бүрэлдүүлж буй таатай нөхцөл юм. Гэвч Казахстаны Засгийн Газрын байгууллага эсвэл дипломат ажил хэрэг, Казахстанд хууль ёсоор магадлан итгэмжлэгдсэн консулын байгууллага эсвэл олон улсын байгууллага биш л бол «бизнесийн виз»-ийг сунгах нөхцөл байхгүй. Хувийн, аялал жуулчлалын, шашны, ба дамжин өнгөрөх визүүдийн тухайд бол ноцтой өвдсөн эсвэл өөр бусад хүндэтгэн үзэх онцгой нөхцөл үүсээгүй л бол үндсэндээ хугацаа сунгадаггүй. Эдгээр ангиллын визийн хугацааг сунгахгүй байх учир шалтгаан нь Казахстан улсад гадаадын иргэд хууль бусаар хөдөлмөр эрхлэх явдлаас урьдчилан сэргийлэхэд оршдог байна.

Дээрх улс орнуудын виз олгох горим дэглэмээс үзэхэд АНУ визийн дэглэм илүү нарийн, тавигдах шаардлагууд илүү тодорхой, үнэхээр шаардлагатай үнэн бодитой, үр ашиг нь тодорхой хөрөнгө оруулагчид л виз олгож байгаа нь зохистой хөрөнгө оруулалт орж ирэх таатай боломжийг бүрдүүлж байгаагаас гадна хууль бус дагалдах сөрөг зөрчлүүд үүсэх нөхцөлүүдийг хааж өгч байна.

Казахстан, Монгол зэрэг улсуудын хувьд тавигдах шаардлага нэлээд ерөнхий байна.

ГАДААДЫН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАГЧИД, БИЗНЕС ЭРХЛЭГЧДЭД ОЛГОЖ БУЙ ВИЗИЙН ГОРИМ, НӨХЦӨЛ, ТААТАЙ БОЛОМЖ ЗАРИМ ОРНЫ ТУРШЛАГА

Монгол Улс

Манай улс гадаадын хөрөнгө оруулагчид, бизнес эрхлэгчдэд виз, визийн зөвшөөрөл, оршин суух зөвшөөрлийг олгохдоо “Гадаадын иргэний эрх зүйн байдлын тухай хууль”, Виз олгох журам, Засгийн газрын 340 дүгээр тогтоолыг баримтлан зохицуулж байна.

Дээрх хуульд зааснаар Виз нь дипломат, албан, энгийн гэсэн зэрэгтэй байх ба орох, гарах-орох, дамжин өнгөрөх зориулалттай, Монгол Улсын хилээр нэвтрэх зорилгыг агуулсан ангилалтай, нэг, хоёр, олон удаагийн гэсэн төрөлтэй¹⁴⁹ байдаг байна.

Тухайн гадаадын иргэний хилээр нэвтрэх зорилгыг үндэслэн дараах ангиллын виз¹⁵⁰-ийг олгодог. Үүнд:

- а) “D” ангиллын визийг дипломат паспорттай гадаадын иргэнд;
- б) “A” ангиллын визийг гадаад улсын болон олон улсын хэвлэл, мэдээллийн байгууллагын албан болон энгийн паспорттай ажилтанд;
- в) “T” ангиллын визийг гадаадын хөрөнгө оруулагч болон гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж, түүний салбар, төлөөлөгчийн газарт ажиллах удирдах албан тушаалтанд;

¹⁴⁹Гадаадын иргэний эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 30-р зүйл.

¹⁵⁰Мөн хуулийн 19-р зүйл.

- d) “О” ангиллын визийг төрийн бус байгууллага, олон улсын хүмүүнлэгийн байгууллагын шугамаар ирэх гадаадын иргэнд;
- e) “В” ангиллын визийг ажил хэргийн шугамаар ирэх гадаадын иргэнд;
- f) “S” ангиллын визийг суралцах, мэргэжил дээшлүүлэх болон дадлага, эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажил хийх зорилгоор ирэх гадаадын иргэнд;
- g) “J” ангиллын визийг тус улсад жуулчлахаар ирэх гадаадын иргэнд паспортын төрлийг үл харгалзан;
- h) “HG” ангиллын визийг тус улсад хөдөлмөрийн гэрээгээр ажиллах гадаадын иргэнд паспортын төрлийг үл харгалзан;
- i) “SH” ангиллын визийг шашны байгууллагын шугамаар ирэх, оршин суух гадаадын иргэнд паспортын төрлийг үл харгалзан;
- j) “TS” ангиллын визийг Монгол Улсад цагаачлах зөвшөөрөл авсан гадаадын иргэнд;
- k) “H” ангиллын визийг Монгол Улсад хувийн хэргээр оршин суугчийн гэр бүлийн гишүүн болон хувийн урилгаар ирэх гадаадын иргэнд паспортын төрлийг үл харгалзан тус тус олгодог.

“Т” ангиллын виз буюу гадаадын хөрөнгө оруулагчдад олгох виз:

Хуульд зааснаар “Т” ангиллын визийг гадаадын хөрөнгө оруулагч болон гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж, түүний салбар, төлөөлөгчийн газарт ажиллах удирдах албан тушаалтанд тэдгээрийн эрх олгосон байгууллагын хүсэлтийг үндэслэн гадаадын иргэний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага оршин суух зөвшөөрөл олгож байна.

- **“Гадаадын хөрөнгө оруулалт”** гэж Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дээр аж ахуйн нэгж байгуулах, эсхүл Монголын аж ахуйн нэгжтэй хамтран ажиллах зорилгоор гадаадын хөрөнгө оруулагчаас Монгол Улсад оруулж буй эд хөрөнгийн болон оюуны үнэт зүйлсийг хэлнэ.
- **“Гадаадын хөрөнгө оруулагч”** гэж Монгол Улсад хөрөнгө оруулалт хийж буй гадаадын хуулийн этгээд, хувь хүн /Монгол Улсад байнга оршин суудаггүй гадаадын иргэн болон харьяалалгүй хүн, түүнчлэн гадаадад байнга оршин суудаг Монгол Улсын иргэн/-ийг хэлнэ.
- **“Гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж”** гэж Монгол Улсын хууль тогтоомжийн дагуу байгуулагдсан, өөрийн хөрөнгө нь 100 мянган америк доллар буюу түүнтэй тэнцэх төгрөгөөс дээш, түүний 25-аас доошгүй хувь нь гадаадын хөрөнгө оруулагчийн хувь хөрөнгөөс бүрдсэн аж ахуйн нэгжийг хэлнэ.¹⁵¹

а. Визийн тавигдах шаардлага:

Гадаадын хөрөнгө оруулагчид визийн зөвшөөрөл хүсэхдээ дараах бичиг баримтуудыг бүрдүүлсэн байна. Үүнд:

- a) Тухайн гадаадын иргэнийг уригч байгууллагын оршин суух зөвшөөрөл хүссэн албан бичиг
- b) Хөрөнгө оруулалтын карт
- c) Байгууллагын гэрчилгээний хуулбар /тусгай зөвшөөрөлтэйгээр үйл ажиллагаа явуулах бол түүний хуулбар/
- d) Оршин суугаа газрын тодорхойлолт
- e) 3х4см хэмжээний гэрэл зураг 2 ширхэг
- f) Паспорт, түүний хуулбар
- g) Бүртгэлийн анкет
- h) Татвар төлсөн байдал /татварын тодорхойлолт/
- i) Ажлын байрны түрээсийн гэрээ болон үл хөдлөх хөрөнгийн гэрчилгээний хуулбар
- j) **Хөрөнгө оруулалт нь тус улсад бодитой орсон эсэх /дансны хуулга/**
- k) Гэр бүлийн гишүүдийн хамт ирэх тохиолдолд гэрлэлтийн болон хүүхдийн

¹⁵¹Гадаадын хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийн 3-р зүйл, 11-р зүйл;

төрсний гэрчилгээ буюу түүнийг орлох баримт бичгийн эх хувийг хуулбар болон орчуулгын хамт авч ирэх зэрэг нийт 11 төрлийн бичиг баримтыг үндэслэн **хөрөнгө оруулалтын /Т виз/ визийг** олгож байна.

б. Визийн хугацаа:¹⁵² Монгол Улсын хилээр нэвтэрснээс хойш тус улсад байх хугацааг түр ирэгч 90 хүртэл хоног, дамжин өнгөрөгч 10 хүртэл хоног, Монгол Улсад **албан болон хувийн хэргээр оршин суух гадаадын иргэнд хугацаагүйгээр** оршин суух зэргээр тодорхойлж визэнд зааж өгдөг. Мөн гадаадын иргэний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагаас түр ирэгчийн визийг нэг удаа 30 хүртэл хоногоор сунгаж болдог байна.

Харин гадаадын иргэн нь зөвшөөрлийн хугацааг дуусахаас өмнө холбогдох байгууллагын хүсэлтийг авч гадаадын иргэний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад хандаж оршин суух хугацааг сунгуулах үүрэгтэй.

Манай улсад Визийн горим, дэглэмийн тавигдах шаардлага төдийлөн тодорхой бус, ерөнхий байдаг учраас оршин суухаар виз авсан гадаадын иргэдээс нягтлан бодогч, инженер хийдэг иргэд хөдөлмөр эрхлэлтийн төвд төлдөг ажлын байрны төлбөрөөс зайлсхийх, үл хөдлөх хөрөнгө худалдан авч өндөр үнээр зарах буюу түрээслүүлэн орлого олох, бүх төрлийн лангуу ажиллуулах, гоо сайхны үйлчилгээ үзүүлэх зэргийг өөрсдөө хийх, хөгжим, гадаад хэлний болон сургалтын үйл ажиллагаа явуулж, татвар төлдөггүй, монгол иргэдэд ажлын байр гаргадаггүй, хөдөлмөр эрхлэх зөвшөөрөлгүй бизнес ангиллын визтэй иргэдийг урьж авчран хөдөлмөр эрхлүүлдэг, хуурамчаар ХХК үүсгэн байгуулж, олон удаагийн виз авах сонирхол их байдаг, банкинд мөнгө түр хугацаагаар байршуулан ХХК байгуулж үйл ажиллагаа явуулалгүй хөрөнгө оруулагчийн оршин суух зөвшөөрлөөр хөдөлмөр эрхэлдэг зэрэг нийтлэг алдаа, дутагдал гардаг байна.

Тиймээс хөрөнгө оруулагч нарт хувийн хэргээр оршин суух зөвшөөрөл олгох, сунгахдаа:

1. Шинээр үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа болон улирлын чанартай үйл ажиллагаа явуулдаг аж ахуйн нэгж, байгууллагын оршин суух зөвшөөрлийг 1 жил хүртэл хугацаагаар олгох, сунгах;
2. Хуурамчаар банкны баталгаа гаргуулсан, нийгмийн даатгал, татвар төлөхөөс зайлсхийсэн, тодорхой үйл ажиллагаа явуулдаггүй, хөрөнгө оруулалтаа нотолж чадахгүй бол оршин суух зөвшөөрлийн хугацааг богиносгох буюу хүчингүй болгох;
3. Эрх бүхий байгууллагаас олгодог аливаа зөвшөөрөл, баримт бичгийг засварласан, хуурамчаар үйлдсэн, бүрдүүлсэн эсэхийг шалгах;
4. Тухайн аж ахуйн нэгж, байгууллагын үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг сунгуулаагүй, хүчингүй болгосон бол оршин суух зөвшөөрлийг олгохгүй байх зэргээр боловсронгуй болгох шаардлагатай болохыг албаныхан санал болгож байна.

Америкийн Нэгдсэн Улс¹⁵³

АНУ-д Визийн асуудлыг Цагаачлалын тухай хуулиар зохицуулдаг бөгөөд гадаадын хөрөнгө оруулагч, бизнес эрхлэгчдэд E2 виз буюу хөрөнгө оруулагчийн визийг олгодог. Энэ нь дотроо

- бизнесийн,
- хөрөнгө оруулагчийн,
- хөрөнгө оруулагчийн гэр бүл ба хүүхэд,
- хөрөнгө оруулагчийн удирдах албан хаагчийн,
- тусгай нарийн мэргэжилтний гэх зэрэг төрлүүдийг багтаасан байдаг.

¹⁵²Засгийн газрын 338-р тогтоол «Виз олгох журам».

¹⁵³<http://www.ustraveldocs.com/mn/mn-svc-businessvisaprogram.asp>- Business Visa Facilitation Program

Мөн АНУ-тай гэрээ хэлэлцээр бүхий улс орны иргэд аж ахуйн нэгж үүсгэн байгуулах ба үйл ажиллагаа явуулж буй аж ахуйн нэгжид хөрөнгө оруулалт хийх, аливаа улсын иргэд бизнесийн зорилгоор зорчих ба ажил хөдөлмөр эрхлэхэд бүрэн нээлттэй байдаг. Эдгээр төрлийн визийг чөлөөтэй олгодог хэдий ч визийн ангилал бүрт тавигдах шаардлагууд бий. Тэдгээр шаардлагуудыг хангаж, улмаар тэр нь нотлогдож байх нөхцөлд энэ төрлийн үйл ажиллагаатай холбоотой бүх таатай нөхцөлүүдийг эдэлж болдог байна.

Тухайлбал, E2 виз хэмээх «хөрөнгө оруулагчийн» ангилалтай визээр АНУ-д зөвхөн нэг амин зуулгаа залгуулах төдий бус томоохон худалдаа арилжааны чиглэлийн бизнесийн үйл ажиллагаа явуулаад эхэлчихсэн эсвэл эхлэхээр бэлтгэж буй, эсвэл АНУ-ын бизнесийн үйл ажиллагаанд «зохих хэмжээний их хөрөнгө» оруулалт хийсэн, тухайн бизнесийг хөгжүүлэн удирдах, АНУ-тай гэрээ хэлэлцээр бүхий улс орны иргэдэд олгодог байна.

АНУ-тай гэрээ хэлэлцээр бүхий орон гэдэг нь тус улстай **E2 визийн зорилгоор** Навигац ба Арилжааны гэрээ хэлэлцээртэй улс орнуудыг хэлж байгаа бөгөөд энэ нь Аргентин, Армен, Австрали, Австри, Бангладеш, Бельги, Болгар, Камерун, Канад, Колумб, Коста Рика, Чех, Ардчилсан Бүгд Найрамдах Конго Улс, Эквадор, Египт, Этиоп, Финланд, Франц, Гүрж, Герман, Гренад, Гондурас, Ирланд, Итали, Ямайка, Япон, Казахстан, Өмнөд Солонгос, Киргизстан, Лив, Люксембург, Мексик, Молдав, Монгол, Марокко, Нидерланд, Норвеги, Оман, Пакистан, Панам, Парагвай, Филиппин, Польш, Бүгд Найрамдах Конго Улс, Румын, Сенегал, Словак, Испани, Шриланк, Суринам, Швед, Швейцар, Тайланд, Того, Тринидад ба Тобаго, Тунис, Турк, Украин, Нэгдсэн Вант Улс ба, Югослав зэрэг улсууд байдаг байна.

E2 виз буюу гадаадын хөрөнгө оруулагчийн виз:¹⁵⁴

АНУ-ын бизнесийн үйл ажиллагаанд «зохих хэмжээний их хөрөнгө» оруулалт хийсэн ба тухайн бизнесийг хөгжүүлэн удирдах гадаадын хөрөнгө оруулагчид энэ ангиллын визийг олгох бөгөөд хэрвээ тухайн хүний иргэншил бүхий орон нь АНУ-тай гэрээ байгуулах шаардлагатай биш л бол E2 хэмээх хөрөнгө оруулагчийн визийн хүсэлт гаргах боломжтой байдаг байна.

“Зохих хэмжээний хөрөнгө оруулагч” гэдэг нь хуульд заагаагүй боловч аж ахуйн байгууллагыг амжилттай сайн удирдан авч явах хэмжээний болох нь хувь хэмжээний тест шалгалтаар тогтоон тодорхойлогдож байх ёстой бөгөөд энэхүү шалгалтаар тухайн аж ахуйн байгууллагыг үүсгэн байгуулахад оруулсан хөрөнгийн нийт хэмжээ нь хангалттай хэмжээнд байх эсвэл үйл ажиллагаа бүхий аж ахуйн байгууллагыг худалдан авахад шаардлагатай хэмжээнд буйг тогтоож өгнө.

Нэг аж ахуйн нэгжид оруулж буй хөрөнгө оруулалтыг доорх өгөгдсөн хувь хэмжээтэй нийцэж байгаа болон эсвэл илүү байх тохиолдолд хангалттай их хэмжээний гэж үзнэ: Тухайлбал,

1. 500 000 ам долларын эсвэл түүнээс доош өртөг бүхий аж ахуйн байгууллагад далан таван хувийн (75) хөрөнгө оруулалт хийх. Хэрвээ аж ахуйн байгууллагын өртөг 500 000 ам доллараас бага бол 85-100 хувийн хөрөнгө оруулалт шаардагдах нь магадлал өндөр.
2. 500 000 ам доллараас их, 3 000 000 доллараас ихгүй өртөг бүхий аж ахуйн байгууллагад 50 хувийн хөрөнгө оруулалт хийх.
3. 3 000 000 ам доллараас их өртөг бүхий аж ахуйн байгууллагад 30 хувийн хөрөнгө оруулалт хийх.

Өөрөөр хэлбэл, тухайн нэг аж ахуйн байгууллагад оруулсан хөрөнгийн хувь хэмжээг хийх гэж буй бизнесийн нийт өртөгтэй нь харьцуулан бодож үнэлэх бөгөөд хэрвээ энэ хоёр дүн ижил бол хөрөнгө оруулагч тухайн бизнест шаардлагатай өртгийг 100 хувь хөрөнгө

¹⁵⁴http://www.bizbyaniss.com/E_2_Visa_Investor.html

оруулж байж хангалттай хэмжээний их гэдэг шалгуурт багтана. Өөрөөр хэлбэл 100 000 буюу түүнээс бага хэмжээний ам долларын өртөгтэй багахан бизнест 100 хувийн хөрөнгө оруулалтыг шууд хангалттай хэмээн үзнэ. Гэсэн хэдий ч ийм хэмжээний ижил тэгш хувь хэмжээтэй хоёр хамтрагчтай эсвэл хамтарсан бизнес ч E2 хөрөнгө оруулагчийн визийн шалгуурыг хангаж болно. Нөгөө талд, 100 сая ам долларын өртөгтэй бизнест 10 сая ам долларын хөрөнгө оруулалт хийсэн хүн ч тухайн бизнесийнхээ асар том цар хүрээнээс шалтгаалан E2 визийн шаардлагыг хангаж болно. Үүнээс үзэхэд бизнесийн хөрөнгө оруулалтын хэмжээ ихээхэн чухал шалгуур болдог байна.

E2 виз мэдүүлэгч нь дараах нөхцөлүүдийг хангасан байхаас гадна тэдгээр нь бүрэн нотлогдох шаардлагатай. Үүнд:

- Хөрөнгө оруулагч өөрийгөө тухайн компанийн бизнесийн үйл ажиллагааны наанадаж 50 хувийг эзэмшдэг бөгөөд үйл ажиллагааг нь удирдан явуулдаг болохоо нотлон харуулах ёстой.
- Мөн хамгийн бага хэмжээг тусгайлан заагаагүй байдаг боловч өргөдөл гаргагч ерөнхийдөө E2 аж ахуйн байгууллагад наанадаж 50 000 ам долларын хөрөнгө оруулалтыг бэлтгэсэн байх ёстой. Шаардагдах бодит мөнгөний дүн хэмжээ хөрөнгө оруулагч чухамдаа ямар төрлийн бизнес сонгож байгаагаас шалтгаална.
- Бизнес нь үнэн бодитой бөгөөд үйл ажиллагаа бүхий байх ёстой. Хэрвээ визийн өргөдөл гаргагч нь гол хөрөнгө оруулагч биш бол /албан хаагч, удирдагчийг төлөөлөх хүн/, тэрээр гүйцэтгэн захирах эрх мэдэл бүхий түвшний албаны хүн байх бөгөөд худалдаа арилжааны чиглэлээр өндөр мэргэшсэн, ур чадвар бүхий нэгэн байх ёстой. Ердийн ур чадвар ба ур чадваргүй ажилтан, албан хаагч энэ шаардлагыг хангахгүй.
- АНУ-тай гэрээ хэлэлцээр бүхий орны иргэншилтэй байх
- Өргөдөл гаргагчид хамгийн ихдээ 5 жилийн дотор бодит үр дүнд хүрэх чадвар боломжтой болохоо нотлох бизнесийн төлөвлөгөөгөө мэдүүлэх (Мөн өргөдөл гаргагч энэ төсөл нь наанадаж 3-4 хүнд ажил олгоно гэдгийг нотлох ёстой)
- Харин хөрөнгө, хувьцаа нь нэгээс илүү улс оронд арилжаалагддаг үндэстэн дамнасан корпорацийн тухайд бол өргөдөл гаргагч нь өөрийн бизнесийг үндэстэн, иргэншлийн шалгуур, шаардлагуудыг хангаж буй гэх хамгийн сайн баримт нотолгоогоо харуулах ёстой байдаг байна.

Хөрөнгө оруулагч нь визийн бүх шаардлагуудыг хангаад АНУ-д энэ визийн ангиллаар ирсэн хойноо өөр боломжуудыг судалж, ногоон карт авах, улмаар АНУ-гийн иргэн болох өргөдлүүдийг гаргах боломжууд нээлттэй байдаг байна.

E2 хөрөнгө оруулагчийн гэр бүл ба хүүхдүүд:

E2 хөрөнгө оруулагчийн гэр бүл ба хүүхдүүд нь түүний асрамжид АНУ-д оршин суугчийн хувиар E2 виз авч болно. Гэр бүлийн гишүүд нь хөрөнгө оруулагчтай нэгэн зэрэг эсвэл түүнийг E2 визээ авсны дараагаар E2 визийн хүсэлт гаргаж болно. Асран халамжлуулагчийн E2 визийн шалгуур хангахын тулд хүүхэд 21 нас хүрээгүй байх ёстой. Мөн гэр бүлийн хүн нь АНУ-д ирсэн хойноо АНУ-ын Иргэн харьяат ба цагаачлалын албанд (USCIS-US Citizenship and Immigration Services) хөдөлмөр эрхлэх зөвшөөрөл авахаар өргөдөл хүсэлт гаргаж болно. Энэхүү хөдөлмөр эрхлэх зөвшөөрлийг «Хөдөлмөр эрхлэх карт» (Employment Authorization Card) гэх ба хөрөнгө оруулагчийн гэр бүлийн хүнд хөдөлмөрийн нээлттэй зах зээл дээр хөдөлмөр эрхлэх уян хатан бөгөөд таатай нөхцөлийг бүрдүүлж өгч байгаа хэрэг юм. Түүний хувьд хөдөлмөр эрхлэлт нь бүтэн орон тооны эсвэл цагаар ч байж болно. АНУ-ын Иргэн харьяат ба цагаачлалын алба нь хөдөлмөр эрхлэх зөвшөөрлийг ихэвчлэн ойролцоогоор хоёроос гурван сарын хугацаатайгаар олгодог.

Үүнээс гадна, гэр бүлийн хүн ба хүүхдүүд нь гэр бүлийн гишүүдийн E2 визээрээ сургуульд суралцах боломжтой. Хүүхдүүд улсын болон хувийн аль ч сургуульд элсэн суралцах боломжтой. Гэхдээ 21 нас хүрсэн даруйд хүүхэд асран хамгаалагчийн E2 визийн шаардлагыг хангахгүй болох тул тэрээр өөрөө АНУ-д үргэлжлүүлэн оршин суух виз авах шаардлагатай болно.

Хөрөнгө оруулагчийн удирдах албан тушаалтан, албан хаагчдад E2 виз олгох:

Хэрвээ өргөдөл гаргагч нь гол хөрөнгө оруулагч АНУ-ын бизнесийн байгууллагын наанадаж 50 хувийг эзэмшдэг гадаадын корпорацаас өөрийн ажилтан албан хаагчийг АНУ-руу эх корпорацын ажилтны хувиар эсвэл АНУ-ын аж ахуйн байгууллагын ажилтнаар илгээхийг хүсвэл тэрхүү гадаадын корпорац нь өөрийгөө АНУ-ын аж ахуйн байгууллагыг удирдан хөгжүүлдэг болохоо нотлон харуулах ёстой бөгөөд тэрээр арилжааны үйл ажиллагааг эрхлэн явуулахад гол чухал үүрэг бүхий өндөр ур чадвар, мэргэшил бүхий эсвэл гүйцэтгэх болон менежментийн түвшний алба хашихаар томилогдсон нэгэн байх ёстой. Энгийн ур чадвартай болон ур чадваргүй ажилчид шалгуурыг хангахгүй.

Эдгээр тохиолдлуудад, эзэн өөрөө E2 визийг «хөрөнгө оруулагч» хэмээн авах албагүй. Үүний оронд бүх E2 виз бүхий хүмүүс нь АНУ-д гүйцэтгэх алба, зөвлөх, нарийн мэргэжилтний хувиар ажил үүргээ гүйцэтгэхээр ирж буй АНУ-ын бизнесийн байгууллагын ажилтан албан хаагчид гэж тооцогддог.

АНУ-д ажилтан, албан хаагчид авч ирэх шаардлагыг хангахын тулд хэд хэдэн зүйл шалгуурыг ханган биелүүлэх ёстой:

1. Ажил олгогч нь улсын харьяаллын шалгуурыг хангаж байх ёстой. Ажил олгогч ба ажилтан хоёр нэгэн ижил орны иргэншилтэй байх
2. Ажил олгогч нь хэрвээ гадаад оршин суудаг биш бол, АНУ-д E2 визийн хүчин төгөлдөр статустай байх ёстой.
3. Өргөдөл гаргагчийн эрхлэх гэж буй ажил албаны нэр буюу албан тушаал, байгууллагын бүтэц дэх түүний байр суурь, ажил үүргийн тодорхойлолт, тухайн байгууллагын бүхэл үйл ажиллагаа эсвэл гол үндсэн салбарт өргөдөл гаргагчийн удирдлага хяналт ба үүрэг хариуцлага хувь хэмжээ, өргөдөл гаргагчийн удирдах хүмүүсийн тоо, ур чадварын төвшин, цалингийн төвшин, мөн өргөдөл гаргагч удирдах албанд шаардагдах туршлагатай байх
4. Харин өдөр тутмын ажил үүрэгтэй голчлон холбоотой, доод зэрэглэлийн ажилчдыг удирддаг хоёрдугаар, туслах чанарын албан тушаал ажил үүрэг бол түүнийг гүйцэтгэх эсвэл удирдан чиглүүлэх гол албан тушаал гэж үзэхгүй.

Тусгай мэргэжлийн ур чадвар бүхий ажилтан, албан хаагчдад E2 виз олгох:

Эдгээрээс гадна, хуульд E2 визийн ангилалд байгууллагын чухал үйл ажиллагаанд түлхэц өгөхүйц тусгай ур чадвар бүхий мэргэжилтнүүдэд олгох үндэслэлийг зааж өгсөн байдаг байна. Энэ тохиолдолд тухайн мэргэжилтэн үнэхээр тусгай ур чадвартай, өндөр мэргэшсэн байх бөгөөд тэр нь АНУ-ын байгууллагын үр бүтээлч үйл ажиллагаанд зайлшгүй хэрэг шаардлагатай байгааг нотлон харуулах ёстой.

Визийн өргөдөл гаргах үед тийм тусгай ур чадвартай мэргэжилтний хэрэгцээ шаардлагаас гадна, хэдий хугацаагаар хэрэгтэй буйг тодорхой зааж өгөх ёстой. Ерөнхийдөө, E2 визийн ангилал нь ердийн ур чадвар бүхий ажилчдад биш, харин тусгай мэргэжилтэнд хамааралтай юм. Зарим мэргэжлийн ур чадвар тухайн бизнесийн үйл ажиллагааг эрхэлж буй бүх цаг хугацаанд шаардлагатай байдаг байхад зарим мэргэжилтэн зөвхөн үйл ажиллагаа эхлүүлэх үед гэхчлэн богино хугацаанд (нэг юм уу хоёр жил) хэрэгцээтэй байх нь бий.

Виз олгох үед өргөдөл гаргагчийн тусгай ур чадвар, мэргэшил ба түүний хэрэгцээ шаардлагыг үнэлэн дүгнэхэд дараах хүчин зүйлсийг харгалзан үзнэ:

- а) Тухайн хүн өөрийн мэргэжлийн салбартаа хэрхэн мэргэжсэн тухай нотолгоо
- б) Тусгай ур чадвар ба мэргэшлийнх нь онцлог чанар
- в) Тухайн гадаадын мэргэжилтний хийх гэж буй ажлын ажил үүргийн тодорхойлолт
- д) Тухайн мэргэжилтэнд олгох цалин зэрэг болно.

Визийн хугацаа, сунгалт:

Е2 виз нь цагаачлалын бус виз бөгөөд тэрээр Е2 төрлийн байр суурь нь дуусгавар болсон тохиолдолд АНУ-аас явах ёстой гэсэн үг. Гэхдээ тэрээр эрхэлж буй Е2 хэлбэрийн аж ахуйн байгууллагын үйл ажиллагаагаа үргэлжлүүлж байгаа эсвэл ажилтан, албан хаагчийн хувьд Е2 бизнесийн ажлын шаардлагаа хангаж байгаа нөхцөлд тодорхойгүй урт хугацаагаар визээ сунган шинэчилж болно.

Е2 виз нь тухайн хүн хөрөнгө оруулалтаа эрхлэн явуулж буй бүх хугацаанд хүчинтэй байна.

Е2 Хөрөнгө оруулалтын мөнгө санхүүгийн эх үүсвэр:

Е2 Хөрөнгө оруулагч нь өөрийн оруулсан хөрөнгийн ба мөнгөн санг эзэмшиж, захиран зарцуулах ёстой. Үүнээс гадна хөрөнгө оруулагч энэхүү мөнгө санхүүгээ хувийн хадгаламж, хөрөнгө оруулалтын орлого, бэлэг, өв залгамжлал гэх зэрэг хууль ёсны эх үүсвэрээс бүрдүүлсэн байх ёстой. Мөнгө, санхүүгийн эх үүсвэр заавал АНУ-аас өөр улсаас байх албагүй. АНУ-ын дотоодоос олсон мөнгө санхүүг Е2 хөрөнгө оруулалтад хэрэглэж болно. Гэхдээ бизнесийг өвлөн авах нь Е2 визийн шаардлагыг биелүүлэх нөхцөл болохгүй.

Өөрөөр хэлбэл, хөрөнгө оруулалтын эх үүсвэрт гагцхүү тухайн хөрөнгө оруулагчийн хувийн эд хөрөнгөтэй холбоотой мөнгийг тооцно. Үүнд хувийн мөнгөн сан, бусад ямарваа барьцаалагдаагүй эд хөрөнгө байр, хөрөнгө оруулагчийн хувийн үл хөдлөх хөрөнгөө барьцаа болгож авсан моргейжийн зээл, бусад үүнтэй ижил төстэй хувийн боломжуудаас бүрдсэн мөнгө санхүүг тооцдог.

Хөрөнгө оруулахаар мэдүүлсэн мөнгөн сан ба байр хөрөнгө нь гагцхүү тэр хөрөнгө оруулалтаа зориулагдах ёстой бөгөөд энэхүү зориулалт нь үнэн шударга бөгөөд эргэлт буцалтгүй байх ёстой. Жишээлэхэд, Е2 статусыг хангах бизнесийг худалдан авсныг виз олгох үед бүх талаас нь сайтар судлан үзэж нягтална. Үүнээс гадна, худалдан авч хэрэглэхээр зэхэж буй байр хөрөнгийг гагцхүү зохих шаардлага нөхцөлийг биелүүлсэн тохиолдолд л шилжүүлэн хэрэглүүлэх хатуу бөгөөд хөдөлшгүй зориулалт бүхий байх юм.

Үүнээс гадна бизнес нь зөвхөн нэг гэрээ байгуулах түвшинд эсвэл тохиромжтой байршил ба хөрөнгийг хайж буй шатанд бус харин үйл ажиллагаа нь эхэлчихсэн эсвэл эхлэхэд бэлэн болчихсон байх ёстой. Зөвхөн нэг хөрөнгө оруулахаар зорьж буй, аль нэг банкинд үнэхээр хөрөнгө оруулалтад зориулагдах нь тодорхойгүй мөнгө эзэмшиж байх, одоогоор эхлээгүй байгаа ямар нэг хөрөнгө оруулалтын бэлтгэл ажил зэрэг нь Е2 визийн шаардлагыг хангахгүй юм.

Бизнесийн цар хүрээ:

Е2 бизнес нь тодорхой үйлчилгээ эсвэл худалдаа эрхэлдэг үнэн бөгөөд идэвхтэй арилжаа эсвэл аж ахуйн үйл ажиллагаа байх ёстой. Тухайн бизнес нь тухайн төрөл зүйлд хамааралтай бүх Засгийн газрын зөвшөөрөл, лиценз тэргүүтнийг авсан байх ёстой.

Аж ахуйн байгууллага нь зөвхөн нэг бичиг цаасан дээр, эсвэл шууд үйл ажиллагаа явуулахгүй зөвхөн нэг ирээдүйн боломжийг үнэлсэн төдий хөрөнгө оруулалт, газар эсвэл бирж эзэмших төдий бус хөрөнгө оруулалт нь ашгийн төлөө байгууллага байх ёстой юм.

Е2 визийн өргөдөл гаргах үйл явц:

Хэрвээ хөрөнгө оруулагч эсвэл түүнийг төлөөлөх ажилтан АНУ-д байгаа бол шууд АНУ-ын иргэн харьяат ба цагаачлалын албанд хандан статус солих, оршин суух хугацаа сунгуулах, тухайн улсаас гаралгүйгээр ажил эрхлэлтээ солих зэргийн тухайд өргөдөл гаргаж болно.

Е2 ангилал нь хэрвээ хөрөнгө оруулагч АНУ-аас өөр улсад оршин суудаг бол ажил хөдөлмөр эрхлэх өргөдөл шаарддаггүй. Энэ нь хөрөнгө оруулагч эсвэл түүний албан хаагч өөрийн Е2 визийн өргөдлийг гадаад дахь АНУ-ын ЭСЯ эсвэл Консулын газарт шууд гаргана. Е2 визийг 5 хүртэлх жилийн хугацаатай олгох ба, өргөдөл гаргагч визийн шалгуурын хангасан хэвээр байх нөхцөлд тодорхойгүй урт хугацаагаар сунгах боломжтой. Визийн бодит хугацаа нь АНУ болон өргөдөл гаргагчийн орон хоёрын хооронд байгуулсан гэрээ ба консулын газрын ажилтны үнэлгээнээс хамаарна.

Энд статусаа солих нь виз олгогдсон хэрэг биш гэдгийг ойлгох хэрэгтэй байдаг юм. Тухайн нэг хүн хэрвээ АНУ-гаас гарсан л бол дахин ирэхийн тулд АНУ-ын консулын газарт Е2 визийн өргөдөл гаргах ёстой болно. Визийг гагцхүү консулын газрууд л олгоно. АНУ-ын иргэн харьяат ба цагаачлалын алба виз олгохгүй.

Казахстан улс¹⁵⁵

Казахстан улс нь Виз олгох журмаа 2013 оны 6 сарын 1-нд шинэчлэн баталсан. Энэ нь тухайн улсын гадаадын иргэдэд олгох визийн нөхцөлөө либералчилж, олон улсын стандарттай нийцүүлэх зорилготой нь холбоотой юм.

Энэхүү шинэ журамд хувийн (Казахстан дахь хамаатан садан ба найз нөхдөдөө зочлох) ба бизнесийн аялал, жуулчлал, тэрчлэн Казахстан улсад хөрөнгө оруулалт хийх үйл ажиллагаанд илүү таатай нөхцөлүүдийг зааж өгсөн байна.

Виз олгох журамд хүлээн авагч тал нь Казахстаны Засгийн Газрын байгууллага эсвэл дипломат ажил хэрэг, Казахстанд хууль ёсоор магадлан итгэмжлэгдсэн консулын байгууллага эсвэл олон улсын байгууллага биш л бол «бизнесийн виз»-ийг сунгах нөхцөл байхгүй. Хувийн, аялал жуулчлалын, шашны, ба дамжин өнгөрөх визүүдийн тухайд бол ноцтой өвдсөн эсвэл өөр бусад хүндэтгэн үзэх онцгой нөхцөл үүсээгүй л бол үндсэндээ хугацаа сунгадаггүй. Эдгээр ангиллын визийн хугацааг сунгахгүй байх учир шалтгаан нь Казахстан улсад гадаадын иргэд хууль бусаар хөдөлмөр эрхлэх явдлаас урьдчилан сэргийлэхэд оршдог байна.

Энэхүү шинэ журмаар, «хөрөнгө оруулагч» хэмээх ангиллын визийг олон дахин орж, гарах эрхтэйгээр хоёроос гурван жил хүртэлх хугацаагаар олгох болжээ. Энэ нь гадаадын хөрөнгө оруулагчдыг Казахстан улс уруу чөлөөтэй нэвтрэх нөхцөлийг бүрэлдүүлж буй таатай нөхцөл юм.

Бизнесийн виз:

Казахстан улс уруу дараах бизнесийн зорилгоор зорчиж буй гадаадын иргэдэд бизнесийн виз олгодог:

¹⁵⁵<http://www.kazakhembus.com/page/information-about-new-visa-regulations>

1. Хэлэлцээр хийх, гэрээ байгуулах, зөвлөгөө ба аудитын үйлчилгээ,
2. Хурал зөвлөгөөн, симпозиум, форум, үзэсгэлэн, концерт, соёл урлаг, шинжлэх ухаан, спорт ба бусад үйл ажиллагаанд оролцох,
3. Казахстан улсын боловсролын байгууллагуудын үндсэн хөтөлбөрөөс бусад хүүхэд залуучуудын хөтөлбөр, оюутан ба сургуулийн солилцооны хөтөлбөрт оролцох,
4. Олон улсын зам тээврийн төсөл хэрэгжүүлэх,
5. Олон улсын иргэний нислэгийн байгууллагын гэрчилгээгүй тогтмол болон нэг удаагийн нислэгийн багийн гишүүд, тэрчлэн олон улсын галт тэрэг ба усан онгоцны багийнхан,
6. Хүмүүнлэгийн тусламж хүргэн ирж буй хүмүүс,
7. Богино хугацаагаар зочилж лекц унших, дээд боловсролын байгууллагад хичээл заахаар ирж буй эрдэмтэд,
8. Тоног төхөөрөмж угсрах, засах ба тогтмол ажиллуулах бол,
9. Казахстан улсын хууль зүйн байгууллагад бүртгэлтэй хуулийн этгээдийг үүсгэн байгуулагчид ба хамтран ивээн тэтгэгчид гэх мэт.

Бизнес визийг олгохдоо дараах зүйлүүдийг үндэслэн олгоно. Үүнд:

1. Казахстан улсын засгийн газрын болон хувийн байгууллага, дипломат ажил хэрэг, гадаад улсын консулын газрууд, Казахстан улсад магадлан итгэмжлэгдсэн олон улсын байгууллагуудаас авсан албан ёсны урилга
2. Дэлхийн 47 улс орны иргэдээс Казахстаны ЭСЯ эсвэл Консулын газарт хандсан захидал, тэрчлэн Казах үндэстнүүд (үндэс угсааны нотолгоо бичгийн үндэслэл болгож) урилгагүйгээр эсвэл Гадаад Явдлын Яамны тогтоолгүйгээр бизнесийн визийг хугацаатай нэвтрэхээр олгодог.

Хөрөнгө оруулагчийн виз:

Хөрөнгө оруулагчийн визийг Казахстан улсад хөрөнгө оруулалт хийж буй гадаадын иргэдэд, гадаадын хуулийн этгээдийн менежерүүд ба гүйцэтгэх дээд албан тушаалтнууд, Алматыгийн бүс нутгийн санхүүгийн төвийн оролцогчид, тэдний гэр бүлийн гишүүдэд олгоно.

Хөрөнгө оруулагчийн визийг нэг удаа, хоёр удаа, гурван удаа ба олон удаа нэвтрэхээр гэхчлэн олгодог байна.

Ажил хөдөлмөр эрхлэх виз:

Энэ визийг дараах тохиолдолд олгоно. Үүнд:

- Казахстан улсад ажил хөдөлмөр эрхлэх зорилгоор зорчиж буй гадаадын иргэдэд Гадаад Явдлын Яамны визийн дэмжлэг, албан ёсны ажлын зөвшөөрөл, Казахстан улсад бүртгэл бүхий хуулийн этгээдийн урилга зэргийг үндэслэн олгоно.
- Казахстан улсад ажил хөдөлмөр эрхлэх зорилгоор Казахстан улсын хууль зүйн эсвэл (Казахстан улс нэгдэн орсон) олон улсын хэлэлцээрийн дагуу гадаадын хөдөлмөр эрхлэлтийн зөвшөөрөлгүйгээр зорчиж буй гадаадын иргэдэд Казахстан улсад албан ёсны бүртгэл бүхий хуулийн этгээдийн урилгыг үндэслэл болгон олгоно.
- Энэ догол мөрийн 1 ба 2-рт дурдагдсан бусдын асрамжид байх гэр бүлийн гишүүдэд «ажил хөдөлмөр эрхлэх эрхгүй» гэсэн тэмдэглэлтэйгээр Казахстаны хууль зүйн байгууллагад бүртгэлтэй хуулийн этгээдийн албан бичиг ба энэ догол мөрийн 1 ба 2-рт дурдагдсан хүмүүстэй хамаарах холбоог баталсан бичиг баримтыг, мөн тэдний ажил хөдөлмөр эрхлэх визийн хуулбарыг хамтатган мэдүүлэх үндсэн дээр олгоно.

Ажил хөдөлмөр эрхлэх визийг нэг болон түүнээс дээш удаа, нэвтрэхээр олгодог. Дипломат болон албан виз, хөрөнгө оруулагчийн виз ба **бизнес визийн** сунгалтыг Казахстаны Гадаад Хэргийн Яам хариуцна. Харин ажил хөдөлмөр эрхлэх визийн сунгалтыг суралцах,

эмчилгээ, байнгын оршин суугчийн виз зэргийн хамтаар Казахстаны Дотоод Хэргийн Яам хариуцдаг.

Ажил хөдөлмөр эрхлэх визийн хүсэлт гаргахдаа өөрийн улс дахь Казахстаны Элчин сайдын яам эсвэл Консулын газарт дараах материалыг бүрдүүлэн мэдүүлнэ. Үүнд:

1. гадаад паспорт,
2. урилга,
3. бүрэн бөглөсөн өргөдлийн маягт,
4. 3,5х4,5 фото зургийн хамт

Паспортын хүчинтэй хугацаа визийн хугацаа дуусгавар болохоос 3 сарын өмнө дуусах ёсгүй. Казахстаны Консулын алба байдаггүй улс орны иргэд Казахстан улсын олон улсын нисэх буудлын (Астана, Алмата, Актау, Атырау, Уралск, Уст-Каменогорск) Консулын албадаас виз авах боломжтой.

* * *

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

1. Гадаадын Иргэн Харьяатын асуудал эрхлэх газрын мэдээлэл.
2. Гадаадын иргэний эрх зүйн байдлын тухай хууль.
3. Гадаадын хөрөнгө оруулалтын тухай хууль.
4. Засгийн газрын 340 дугаар тогтоол "Гадаадын иргэн Монгол Улсад оршин суух болон түүнийг бүртгэх журам".
5. Засгийн газрын 338 дугаар тогтоол "Виз олгох журам".
6. Засгийн газрын 39 дүгээр тогтоол "Ажлын байрны төлбөр авах, хөнгөлөлт үзүүлэх журам" Doing business in Kazakhstan 2013.
7. <http://www.ustraveldocs.com/mn/mn-svc-businessvisaprogram.asp>- Business Visa Facilitation Program
8. http://www.bizbyaniss.com/E_2_Visa_Investor.html
9. <http://www.kazakhembus.com/page/information-about-new-visa-regulations>